

GENERALITIES AND PARTICULARITIES OF THE CAVE DENOMINATIONS WITHIN TOPONYMY

Iustina Burci, Scientific Researcher II, PhD, Scientific Researcher II, PhD, "C.S. Nicolăescu-Plopșor" Institute for Research in Social Studies and Humanities, Craiova, Romanian Academy,

Abstract: The geographic space, through its variety and complexity of forms (equally positive and negative), constitutes, from the lexical point of view, a vast field for research, both on addressing the common names, through the recording of an extremely generous inventory of entopic terms, and the proper ones, also numerous, due to the fact that any geographic object, regardless its size, can easily become a guiding landmark in the life of a community, a circumstance that generates its isolation through the name.

In the economy of the forms of relief, the natural caves occupy, from the numeric point of view, a peripheral position, owing to their scarce presence, as compared to other geographic items. On addressing their typology and the means used in denominating them, they are included in the general denominative process related to the sphere of place names, benefiting, in the same time, by specific particularities. Thus, the present work intends to make a radiography of the cave names from our entire country.

Keywords: denomination, caves, transfer, generality, specificity

Tipologia formelor de relief negative de pe cuprinsul țării noastre este una cât se poate de variată, incluzând obiecte geografice ale căror caracteristici fizice le poziționează sub nivelul unui plan de referință stabilit. Pot fi încadrate aici atât morfonime¹ din categoria celor asupra cărora natura a lucrat (de cele mai multe ori) îndelung, marcate, unele, prin factorul pericolozitate (acestea fiind și cele mai numeroase) – *adâncitură mare în munți, prăpăstioasă, ca o căldare; adâncitură strâmbă, adâncă, între dealuri, loc rău, întunecos, văgăună adâncă; drum greu, prăpăstios, folosit de obicei de animale; gaură, văgăună, ca o grotă în coasta unui deal; râpă mare, vale ca un canion; scobitură în stâncă; trecătoare îngustă cu pereți înalți și stâncoși, abrupti; vale adâncă, ascunsă între piscuri, prăpăstioasă, ca o strachină cu pereți prăpăstioși; vale îngustă, adâncă, cu coaste râpoase, surpate, greu de umblat etc.* –, altele, prin factorul utilitate – *găuri în stânci în care se poate adăposti omul sau animalele* –, ori apărute ca rezultat al unor fenomene naturale accidentale: *adâncituri lăsate de apă; loc care se surpă; scobitură naturală rezultată din alunecarea terenului etc.*; din când în când, omul și-a făcut, de asemenea, simțită prezența, intervenind asupra mediului înconjurător în mod involuntar (*drum mai adâncit, urma lăsată de care printr-un loc mai moale etc.*) sau voluntar (*groapă făcută pentru strâns apa etc.*)

¹Definițiile au fost extrase din Gheorghe Bolocan, Elena Silvestru-Șodolescu, Iustina Burci, Ion Toma, *Dicționarul entopic al limbii române*, (DELR), Craiova, Editura Universitaria, vol I (A-M), 2009; vol. II (N-Z), 2010.

Din multitudinea categoriilor negative pe care le înregistrează relieful nostru, ne vom axa, în paginile lucrării de față, asupra *peșterilor*, încercând să conturăm un tablou al tipurilor de nume întâlnite în această sferă; vom observa în ce măsură el se circumscrie procesului denominativ toponimic și care sunt, pe de altă parte, specificitățile sale.

Vom începe însă prin a face câteva observații asupra paletei semantice înregistrate în aria termenului selectat. În general, în dicționarele explicative ale limbii române, acesta apare glosat astfel: „Cavitate, scobitură naturală subterană adâncă și mare, formată prin dizolvarea unor roci solubile de către apele de infiltrație; grotă, cavernă”²; definiția este suplimentată, în unele cazuri, cu mențiuni care vizează morfologia peșterilor, analizată pe criterii diverse: „cu ieșire la suprafață”, „cu sisteme complexe de galerii”, „uscată sau străbătută de un curs de apă”, „cu formațiuni concreționale diverse – stalactite, stalagmite, coloane etc.” etc. În urma anchetelor efectuate pe teren, DELR nuanțează și el semantica entopicului *peșteră*, îmbogățindu-l lexical după cum urmează: 1. „Găuri în stânci în care se poate adăposti omul” (AB, AG, BV, BZ, CS, CȚ, CV, DJ, GJ, HD, NȚ, OT, SB, SV, TL, VL, VR); 2. „Gaură, vâgăună, grotă în coasta unui deal” (AB, AG, AR, BV, CȚ, HD, MH, MM, NȚ, SV, VL); 3. „Scobitură în stâncă” (AG, DJ, HD, MM, VL); 4. „Scobitură naturală în pământ mai mică sau mai largă în care intră apa” (TR); 5. „Scobitură în granit de forma unei linguri sau a unei pâlnii” (AG, NȚ); 6. „Găuri în care se adăpostesc animalele” (GJ, NȚ); 7. „Vale adâncă între dealuri, loc rău, întunecos, vâgăună adâncă” (BV, MH). Se poate observa faptul că în timp ce accepțiile din dicționarele explicative/terminologice iau în calcul o gamă largă de particularități (referitoare la profilul solului, hidrologie, faună, floră etc.), cele din DELR, bazate pe legătura ancestrală a omului cu natura, se restrâng, de regulă, la următoarele aspecte: adâncime, formă, pericolozitate și utilitate (peșterile pot constitui adăposturi ocazionale).

Relația aceasta personală a rezidenților unei zone cu elementele mediului înconjurător se reflectă și la nivelul denominației peșterilor; marea lor majoritate au fost numite conform unor indicii (localizare, posesie etc.) care țin mai mult de psihologia și reperele orientative cu care operează conștiința populară și numai în mică măsură în funcție de criterii ce au în vedere aspecte științifice.

Informația³ pe care am avut-o la dispoziție ne-a permis, în general, o analiză stratificată pe mai multe paliere.

1. Constatăm, pentru început, că în denumirea peșterilor prevalează o serie de caracteristici care se referă la:

a) **culoare:** *Peștera Albastră* (TM), *Peștera Albă* (BH), *Peștera Neagră de la Bârsa* (BH), *Peștera Avenul Negru* (BH), *Peștera Roșie* (BH, VL) etc.;

b) **dimensiune:** *Avenul Mare de deasupra Sorburilor din Poiana Ponor* (BH), *Peștera Adâncă* (GJ), *Peștera Înaltă* (BH), *Peștera Mare* (GJ, MH, VL), *Peștera Mare de din Valea Fieci* (CJ), *Peștera Mare de la Arcada* (BH), *Peștera Mare de la Fața Pietrii* (BH), *Peștera Mare de la Merești* (HG), *Peștera Mare din Dâmbul Colibii* (BH), *Peștera Mare din Dealul Jilip* (CJ), *Peștera Mare din Galeria Borfu* (BH), *Peștera Mare din Ogașul Adânc* (GJ), *Peștera Mică* (MH), *Peștera Mică de la Cascada Văii Oșelu* (BH), *Peștera Mică de la Chișcău* (BH), *Peștera Mică de la Corbasca* (BH), *Peștera Mică de la Fața Bălăcenii* (AB), *Peștera Mică de la Molhașul Ponorului* (BH), *Peștera Mică de la Tău* (CJ), *Peștera Mică de lângă Valea*

² <https://dexonline.ro/definitie/pe%C8%99ter%C4%83>

³ Excerptată din următoarele surse: *Dicționarul toponimic al României. Oltenia* (DTRO), coord. prof. univ. dr. Gh. Bolocan, vol. 5 (O-R), Craiova, Editura Universitaria, 2004; *Dicționarul toponimic al României. Muntenia* (DTRM), coord. prof. univ. dr. Nicolae Saramandu, vol. 5 (N-P), București, Editura Academiei Române, 2013; https://ro.wikipedia.org/wiki/Listă_de_peșteri_din_România (site accesat în perioada 1.04. – 20.04.2017).

Chifului (BH), Peștera Mică din Băroaica (CJ), Peștera Mică din Cuciulata (CJ), Peștera Mică din Dâmbul Colibii (BH), Peștera Mică din Vâlcetul cu Cascada (BH), Peștera Scundă de la Colibi (BH), Peștera Scundă (AB, BH) etc.;

c) **formă:** *Avenul Alungit de sub Rame (BH), Peștera Clopot (VL), Peștera Cotită din Piatra Fagului (BH), Peștera Înclinată (BH), Peștera Înșirată (VL), Peștera Răsucită din Valea Corlatului (BH), Peștera Șerpuită (BH), Peștera Tunel (TL, AB), Peștera Tunel din Valea Corlatului (BH) etc.;*

d) **tipul de sol:** *Peștera Cristalelor din Galeria Codreanu (BH), Peștera Cristalelor (AR), Peștera cu Corali (HD), Peștera cu Perle (VL), Peștera Ghețarul de la Bârșă (BH), Peștera Ghețarul de la Focul Viu (BH), Peștera Ghețarul de la Vârștop (AB) etc.;*

e) **cu sau fără apă:** *Peștera cu Apă (GJ), Peștera cu Apă de la Coroana (GJ), Peștera cu Apă de la Moară (BH), Peștera cu Apă de la Podul Luncșoarei (BH), Peștera cu Apă de sub Socolovăț (CS), Peștera cu Apă din Fața Bălăcenii (AB), Peștera cu Apă din Valea Firei (CJ), Peștera cu Apă din Valea Leșului (BH), Peștera cu Apă din Valea Someșului (CJ), Peștera Curentului (BH), Peștera Ponor Uscată (CS), Peștera Seacă de la Cotețul Dobreștilor (CJ), Peștera Seacă de la Izvorul Păulesei (BH), Peștera Uscată din Valea Someșului (CJ) etc.;*

f) **căi de acces:** *Avenul cu Două Intrări (AB), Avenul cu Trei Intrări din Sodolul Laurului (BH), Peștera cu Două Guri din Piatra Șoimului (BH), Peștera cu Două Intrări din Pârâul Micușii (CJ), Peștera cu Două Intrări din Valea Plaiului (BH), Peștera cu Două Intrări (AB), Peștera cu Patru Uși (GJ), Peștera cu Trei Intrări din Cheile Văii Vâlceaua (AB), Peștera cu Trei Intrări din Valea Corlatului (BH) etc.;*

g) **accesibilitate:** *Peștera Ascunsă (BH), Peștera Dosită de la Fața Bălăcenii (CJ) etc.;*

h) **periculozitate:** *Avenul de la Iaduri (MH), Avenul Groazei (CS), Grota Haosului (SV), Peștera de la Iad (GJ) etc.;*

i) **localizare:** *Peștera de Jos de la Federi (HD), Peștera de Sus de la Corbești (BH), Peștera din Vârș (GJ), Peștera Mică de sub Peștera Mosnic (CS), Peștera Suspendată de la Arcada (BH), Peștera Suspendată (AB),*

j) **temperatură:** *Peștera cu Răcoare (MH), Peștera Rece (GJ) etc.;*

k) **repere:**

– **vegetale:** *Avenul Bradul Strâmb (HD), Avenul de la Bradul Căzut (HD), Avenul Florilor (VL), Peștera Alunii Negri (HD), Peștera Buciumul Sucit (AB), Peștera de la Alun (CJ), Peștera de la Fagul Uscat (BH), Peștera de la Smidă (GJ), Peștera Fagului (BH), Peștera Scorușului (GJ), Peștera Urzicilor (BH) etc.*

– **animale/insecte:** *Avenul Oilor Moarte (BH), Grota Urșilor (HG), Peștera Bursucilor (BH), Peștera Calului (AB, BH, HG), Peștera Caprei (BH), Peștera Caprelor (VL), Peștera Condorului (BH), Peștera Corbului (CS), Peștera cu Insecte din Garda (CJ), Peștera cu Lilieci (GJ), Peștera Fluturilor (CS), Peștera Iedului (GJ), Peștera Jderilor (AB), Peștera Liliiecilor (AB, AR, BV, CJ, GJ, SV, VL), Peștera Liliiecilor din Cheile Carașului (CS), Peștera Oilor (AB, VL), Peștera Porcului (CS), Peștera Rapanelor (CȚ), Peștera Salamandrelor (CS), Peștera Șoimilor (VL), Peștera Șoimului (CS), Peștera Ursului (HG), Peștera Urșilor (AG, BH, HD), Peștera Urșilor-Chișcău (BH), Peștera Vacii (BH), Peștera Vacilor (MH), Peștera Vacilor de la Cloșani (GJ), Peștera Vacilor de la Orzești (GJ), Peștera Veverițelor (BH), Peștera Vidrei (CJ), Peștera Viespilor (BH), Peștera Vulpilor din Valea Plaiului (BH), Peștera Vulturilor (BH) etc.;*

– **geografice:** a) obiecte din teren – *Peștera Cuptorului (CJ), Peștera Dalei de Piatră (AB), Peștera de la Cascadă (HD), Peștera de la Cruce (CS), Peștera de la Colibi (CJ), Peștera de la Fântâna Roșie (BH), Peștera de lângă Drum (AB), Peștera de lângă*

Pod (HD), *Peștera de la Movile* (CT), *Peștera de la Stâncă* (TL), *Peștera de sub Gruiu* (BH), *Peștera de sub Piatra Căldarilor* (CJ), *Peștera din Capu Stâncii* (HD), *Peștera din Perete* (HD), *Peștera din Peretele Dârnini* (AB), *Peștera Pârleazului* (GJ) etc.; b) toponime majore sau minore: *Avenul de după Beliș* (AB), *Avenul din Dosul Colibii* (BH), *Avenul din Dosul Lăcșorului* (HD), *Peștera Cloșani* (GJ), *Peștera Comarnic* (CS), *Peștera Crivii* (MH), *Peștera cu Apă de la Izbul Bigăr* (CS), *Peștera de la Comana* (HG), *Peștera de la Dumbrăvița de Codru* (BH), *Peștera de la Gura Comarnicului* (CS), *Peștera din Coasta Mihăiesei* (CJ), *Peștera din Dosul Blidarului* (BH), *Peștera din Drumul Prolazului* (CS), *Peștera din Fața Comarnicelor* (HD), *Peștera Dubova* (CS), *Peștera Galațiului* (CS) etc.; c) hidronime⁴: *Peștera Dâmbovicioara* (AG), *Peștera de la Gura Pârâului Colibii* (BH), *Peștera de la Pârâul Budu* (BH), *Peștera din Pârâul Blidaru* (BH), *Peștera din Pârâul Colibii* (BH), *Peștera din Pârâul Gaichii* (BH), *Peștera Ialomicioara* (DB), *Peștera Ialomiței* (DB), *Peștera Isverna/Izverna* (MH) etc.;

– **istorice**: *Avenul din Tătăroaia* (BH), *Grota Ruinelor* (SV), *Peștera Arnăușilor* (VL), *Peștera Boierească* (GJ), *Peștera Decebal* (PH), *Peștera Fugarilor* (BH), *Peștera Gaura Haiducească* (CS), *Peștera Gaura Haiducească* (CS), *Peștera Grota Haiducului* (VL), *Peștera Hoșilor de la Băile Herculane* (CS), *Peștera Hoșilor* (BH), *Peștera Pinteza Viteazul* (MM), *Peștera Tătarilor* (HG), *Peștera Tătarului* (DB), *Peștera Veterani* (MH) etc.;

j) **persoane reale** (care au avut de-a face într-un fel sau altul cu peșterile respective: ca proprietari, descoperitori, rezidenți ai lor etc.): 1. individualizate prin nume: *Gaura lui Ciocârdie* (MH), *Peștera Diana* (CS), *Peștera Dobreștilor* (AG), *Peștera Elena* (CS), *Peștera Emilian Cristea* (AG), *Peștera Epuran* (MH), *Peștera Ion Barzoni* (CS), *Peștera Lenuța* (CS), *Peștera Lii* (SJ), *Peștera Lucia* (AB), *Peștera lui Adam* (CS), *Peștera lui Cezar Manea* (HD), *Peștera lui Dușu* (AR), *Peștera lui Gavrițaș Vulcu* (HD), *Peștera lui Gheorghică* (BH), *Peștera lui Micula* (BH), *Peștera lui Trăienuș* (BH), *Peștera Nuțului* (MH), *Peștera Onceasa* (CJ), *Peștera Onicăi* (DB), *Peștera Oprică* (VL), *Peștera Racoviță* (CS); *Peștera Sfântul Andrei* (CT), *Peștera Sfântului Anton* (GJ), *Peștera Sfântului Ioan Casian* (CT) etc.; 2. nedefinite în mod clar: *Peștera Bătrânului* (BH), *Peștera Babei* (BH, CT), *Peștera Babelor* (GJ), *Peștera Feciorilor* (CJ), *Peștera Femeii* (MH), *Peștera Fetelor* (GJ), *Peștera Maicii* (VL), *Peștera Muierii* (GJ), *Peștera Muierilor din Pârgavu* (GJ) etc.;

k) **ființe mitologice**: *Grota Dracului* (BH), *Peștera Casa Dracului* (SM), *Peștera Dracilor* (AG), *Peștera Drăcoia* (BH), *Peștera Grota Zânelor* (BN), *Peștera Hygeea* (CS), *Peștera Mică de la Lacul Dracului* (CS), *Peștera Poarta Zmeilor* (AB), *Peștera Zânelor* (CJ), *Peșterile de la Lacul Dracului* (BH) etc.;

Exemplele pe care le-am surprins în clasificarea noastră reprezintă doar o parte a celor existente în mod real și anume, acea parte care a putut fi clasificată pe categorii; cele mai multe dintre denumirile peșterilor descriu, de regulă, situații particulare, singulare – *Avenul cu Dantelă* (BH), *Peștera cu Aburi* (CS), *Peștera cu Două Etaje* (HD), *Peștera cu Fereastră din Dealul Corbasca* (BH), *Peștera cu Fuioarele* (GJ), *Peștera cu Horn* (AB), *Peștera cu Oase* (CS), *Peștera cu Pridvoarele* (VL), *Peștera cu Războaiele* (GJ), *Peștera cu Treaptă din Corbască* (BH), *Peștera cu Treaptă* (AB), *Peștera Hicleana* (CS), *Peștera Sălii cu Blocuri* (BH), *Peștera Scărișoara* (AB), *Peștera Spinului* (CS), *Peștera Țepoasa* (HD), *Peștera-aven Bijuteria* (CS) etc. etc., unele dintre ele intermediare metaforic: *Avenul Solitudinii* (BH), *Grota*

⁴ Numele apei/localității devine, prin transfer, și numele peșterii sau, în alte cazuri, toponimul însoțit de prepoziții (*din, de după, de la* etc.) intră în denumirea peșterii ca indicator al proximității în care aceasta se află.

Palatul de Ciocolată (SV), *Peștera de Lapte* (BV), *Peștera Mamelanelor* (BH), *Peștera Pălăriei* (HD), *Peșterile Nările* (GJ) etc.

Omonimia în privința denumirilor de peșteri apare în special în cazul celor care vizează existența unor situații comune atât ca împrejurare geografică, cât și ca redare lexematică. Ea poate fi înregistrată la distanță, când obiectele denumirii sunt situate în județe diferite: *Peștera de sub Cetate* – Munții Șureanu, HD / Munții Aninei, CS; *Peștera Calului* – Munții Bihorului, BH / Munții Perșani, HG / Munții Trascău, AB; *Peștera Liliacilor* – Cheile Turzii, CJ / Munții Căpățâni, VL / Munții Codru-Moma, AR / Munții Rarău, SV / Munții Trascău, AB / Munții Vâlcanului, GJ / Rucăr-Bran, BV; *Peștera Urșilor* – Munții Bihorului, BH / Munții Piatra Craiului, AG / Munții Șureanu, HD etc.; însă, cele mai multe cazuri de omonimie apar la nivel local, fapt care necesită o dezambiguizare în plan denominativ. Această problema a fost rezolvată prin intermediul determinării numerice.

La fel ca substantivele și adjectivele, numeralele pot dobândi statutul de nume propriu în toponimie, în structuri a căror apariție este influențată de condițiile urbanistice ori naturale dintr-o zonă stabilită⁵. Ele corelează funcția de bază – aceea de a exprima un număr, o determinare numerică a obiectelor sau ordinea lor prin numărare – cu funcția de individualizare onomastică a unui anumit loc, prin intermediul percepției (ori imaginației) umane. Fie că descriu un obiect (copaci, cruci, dealuri, fântâni, izvoare, livezi, locuri arabile, păduri, piscuri, podgorii, stânci etc. din interiorul satelor ori izolate) din punct de vedere natural (*La Trei Fagi Dintr-o Tulpină*, *La Tușa cu Patru Crăci*, *La Nucii ăi Doi*, *Piatra cu Trei Găuri*, *Piscu cu Două Coame*, *Șapte Gârniți* etc.) ori din perspectiva unui eveniment petrecut în preajmă (*La Fântâna cu Doi Cai*, *La Fântâna cu Două Lumânări*, *La Trei Nebuni*, *La Cinci Câini*, *Movila cu Două Crucii* etc.), numele de locuri care au componență numerică devin, de regulă, repere orientative și afective în viața comunității.

În cazul denumirilor de peșteri, cifrele⁶ sunt indicatori apăruți din necesitatea de individualizare a cavităților naturale aflate în raport de contiguitate spațială⁷. Sunt utilizate atât numerele romane: *Peștera I de la Cerbu* / *Peștera II de la Cerbu* / *Peștera III de la Cerbu* / *Peștera IV de la Cerbu* / *Peștera V de la Cerbu* / *Peștera VI de la Cerbu* / *Peștera VII de la Cerbu* – Munții Bihorului, CJ; *Peștera I din Dealul Pliștilor* / *Peștera II din Dealul Pliștilor* / *Peștera III din Dealul Pliștilor* – Munții Bihorului, CJ; *Peștera I de la Poiana Ponor* / *Peștera II de la Poiana Ponor* / *Peștera III de la Poiana Ponor* – Munții Bihorului, BH; *Avenul I de la Corobana lui Gârtău* / *Avenul II de la Corobana lui Gârtău* – Munții Bihorului, AB; *Peștera Argiloasa I* / *Peștera Argiloasa II* – Munții Bihorului, BH; *Peștera Coibița I* / *Peștera Coibița II* – Munții Bihorului, CJ etc., cât și cele arabe (însoțite, în plus, și de mențiunea nr.): *Peștera nr. 1 de la Dâlma cu Brazi* – Munții Retezat, HD; *Peștera nr. 1 de la Gura Ponicevei* – Munții Ciucăru Mare, CS; *Peștera nr. 2 de la Gura Ponicevei* – Munții Ciucăru Mare, CS; *Peștera nr. 10 din Valea Cernei* – Munții Mehedinți, GJ; *Peștera nr. 14 din Valea Cernei* – Munții Mehedinți, GJ; *Peștera nr. 62 din Bazinul Cernei* – Masivul Geantul Inelat, CS; *Peștera nr. 27 din Valea Roșia* – Munții Șureanu, HD; *Peștera nr. 5 din Valea Roșia* – Munții Șureanu, HD; *Peștera nr. 4 din*

⁵ Iustina Burci, *Structuri toponimice cu numerale*, în „Analele Universității din Craiova. Seria Științe Filologice. Lingvistică”, Anul XXXV, nr. 1-2, 2013, p. 34.

⁶ Pe lângă cifre, în denumirea peșterilor apar, sporadic, și litere: *Peștera V5* (Munții Bihorului, BH), *Avenul E de la Franovăi* (Munții Locvei, CS), *Peștera K* (Munții Aninei, CS). La polul opus încercărilor de a izola denominativ cavitățile naturale – prin diferite mijloace (cifre, litere) – se află o peșteră din județul Caraș Severin (*Munții Ciucăru Mare*), *Peștera Fără Nume*. Însă și aici, devenind parte componentă a unei structuri nominale, determinantul *Fără Nume* dobândește „funcția de a însemna totuși «ceva»” (Ion Toma, 101 nume de locuri, București, Humanitas, 2015, p. 17).

⁷ Denumiri identice pot apărea în zone diferite ale țării; de determinare numerică au beneficiat însă doar acelea aflate în vecinătate: *Peștera de sub Cetate* – Munții Șureanu, HD; *Peștera de sub Cetate I* / *Peștera de sub Cetate II* – Munții Aninei, CS.

Cheia Taia – Munții Șureanu, HD; *Peștera nr. 9 din Cheile Vârghișului* – Munții Perșani, HG etc. Poziția ocupată de indicele numeric în structura denumirii este una oscilantă: acesta se poate regăsi deopotrivă în partea de început a numelui, imediat după genericul *peșteră* sau *aven*, dar și la finalul construcției.

2. Termenul generic prin care sunt desemnate cavitățile naturale este reprezentat, în general, de către entopicul *peșteră*⁸. Însă, în funcție de morfologia lor, în afară de acesta apar numeroase alte apelative, unele specializate, altele care fac parte din terminologia geografică generală ori care au fost împrumutate din vocabularul altor domenii prin intermediul metaforei:

abriu (adăpost sub stâncă): *Abriul de la Cascada de sub Piatra Budului* (BH), *Abriul de lângă Grota Dracului* (BH), *Abriul din Valea Plaiului* (BH), *Abriul Suspendat din Valea Stearpă* (AB) etc.;

arcadă (element arhitectural format din unul sau din mai multe arce și din elementele care le susțin – coloane, stâlpi, ziduri; formație anatomică în formă arcuită): *Arcada de deasupra Izbuclui Ponor* (BH), *Arcada⁹ de deasupra Izbuclui Tăuz* (CJ), *Marea Arcadă* (BH) etc.;

aven (prăpastie circulară formată în roci calcaroase, în care se scurg adesea apele de suprafață): *Avenele de la Cetatea Rădesei* (CJ), *Avenul Acoperit* (BH), *Avenul Câinelui* (BH), *Avenul Cristalelor* (BH), *Avenul cu Dantelă* (BH), *Avenul de după Beliș* (AB), *Avenul de sub Babele* (DB), *Avenul din Bălileasa* (BH), *Avenul din Boldul Ioneștilor* (MH), *Avenul din Dosul Colibii* (BH), *Avenul din Dosul Lăcșorului* (HD), *Avenul din Dunga Vulturului* (AB), *Avenul lui Bonchiș* (BH), etc.;

casă: *Casa Cristinei* (AB);

cascadă: *Cascada de Tuf „Pișătoarea”* (Munții Almăjului, CS);

crăpătură: *Crăpătura din Dealul Sturzăului* (BH);

galerie: *Galeria Polaris* (Munții Apuseni);

gaură: *Gaura Chindiei II* (CS), *Gaura Cornii* (CS), *Gaura de la Colțul Morii* (AB), *Gaura lui Ciocârdie* (MH) etc.;

grotă: *Grota Dracului* (BH), *Grota Haosului* (SV), *Grota Morii* (CS), *Grota Palatul de Ciocolată* (SV), *Grota Ruinelor* (SV), *Grota Urșilor* (HG) etc.;

gură: *Gura Prosacului* (MH);

hudă (gaură, spărtură): *Huda de la Chișcău* (BH), *Huda de la Poliță* (AB);

izbuc (izvor de apă cu debit intermitent care se formează în regiunile carstice și funcționează pe principiul sifonului): *Izbucul Breancului* (BH), *Izbucul Bulbuci* (BH), *Izbucul Bulzului* (BH), *Izbucul Coibița* (CJ), *Izbucul de la Călugări* (HD), *Izbucul de la Coliba Ghiobului* (AB), *Izbucul de la Cotețul Dobreștilor* (AB), *Izbucul de la Filești* (AB), *Izbucul de la Rădeasa* (CJ), *Izbucul de la Remeși* (BH), *Izbucul din Gărdișoara* (AB), *Izbucul din Valea Ponorului* (BH), *Izbucul din Vâlcea* (AB), *Izbucul Galbenei* (CJ), *Izbucul Gura Apei* (AB), *Izbucul Julești* (BH), *Izbucul la Cămenița* (BH), *Izbucul Mătisești* (AB), *Izbucul Poliței* (AB), *Izbucul Ponorului* (BH), *Izbucul Tăuz* (AB), *Izbucul Ursului* (BH) etc.;

⁸ În limbajul de specialitate, numele generic al cavităților naturale poate fi unul simplu sau combinat din două apelative, în funcție de înclinarea galeriilor: *peșteră* – majoritatea galeriilor sunt orizontale sau cu înclinație mică; *aven* – majoritatea galeriilor sunt verticale sau puternic înclinate; *peștera-aven* – începe cu galerii orizontale pentru ca, apoi, să se dezvolte mai mult pe verticală; *avenul-peșteră* – apar goluri care încep pe verticală, iar apoi dezvoltarea dominantă este pe orizontală. (<https://ro.wikipedia.org/wiki/Pe%C8%99ter%C4%83> – site accesat la data de 04.05.2017). În cazul termenilor mai puțin cunoscuți, vom menționa și definițiile extrase de pe platforma dextonline.ro

⁹ Sau combină termenii: [Avenul cu Arcadă de la Poiana Ponor](#) (Munții Bihorului, BH), [Peșterile Arcada](#) (Munții Retezat, HD), [Peștera Arcadei](#) (Munții Bihorului, AB),

nișă (intrând amenajat în peretele unei galerii de mină sau al unui tunel, care servește pentru adăpostirea lucrătorilor în timpul efectuării unor lucrări periculoase sau la trecerea trenului, precum și pentru depozitarea unor materiale): *Marea Nișă* (BH);

poartă: *Poarta Mare din Piatra Șoimului* (BH);

ponor (formă de relief din regiunile carstice, aven, dolină sau microdepresiune, prin care apele de suprafață se scurg în subteran): *Ponorul Argilei* (BH), *Ponorul de la Calea Boilor* (CJ), *Ponorul de la Izvorul Fruncele* (BH), *Ponorul de la Lacul Negru* (BH), *Ponorul din Bârsa Cohanului* (BH), *Ponorul din Crestătura* (CJ), *Ponorul Firezul Rogoianului* (CJ), *Ponorul Înfundat din Vârtop* (CJ), *Ponorul Laurului* (BH), *Ponorul Mic cu Blocuri* (BH), *Ponorul Mic de deasupra Cetăților* (BH), *Ponorul Mic de după Deluț* (CJ) etc.;

răsuflătoare (deschizătură de aerisire prin care un spațiu închis comunică cu exteriorul): *Răsuflătoarea din Blidaru* (BH);

rețea: *Rețeaua Lumea Pierdută* (BH);

tunel: *Tunelul Mic* (CJ);

3. Analizând materialul pe care l-am avut la dispoziție, constatăm că structura numelor de peșteri este una complexă. De autonomie structurală, apelativul *peșteră* dispune în foarte rare cazuri. În DTRO și DTRM, toponimul *Peșteră* apare în următoarele situații (denumind cavități naturale și, prin transfer onimic, și alte obiecte geografice): *peșteră* – s.c. Polovragi, s. Costeni c. Tismana-Gj; s.c. Izverna, s. Noapteașă c. Șișești-Mh; s.c. Costești-VI; *vale* –s. Gura Văii m. Drobeta Turnu-Severin-Mh; *pârâu* –s.c. Tismana-Gj; *sat* – AG, MH; *schit* s. Bistrița c. Costești-VI, metoh al mănăstirii Bistrița, s.c. Moroieni-DB; *loc* – s. Mățau c. Mioarele-AG; *fâneată* – s.c. Vernești-BZ.

Majoritatea covârșitoare a denumirilor are însă o configurație plurimembră, cuprinzând de la construcții simple (*Peștera Adâncă*-GJ, *Peștera Albastră*-TM, *Peștera Arcadei*-AB, *Peștera Balta*-MH, *Peștera Bisericuța*-AB, *Peștera Ponorului*-BH, *Peștera Cizmei*-HD, *Peștera Clopot*-VL, *Peștera Cortului*-BH, *Peștera Dobreștilor*-AG etc.) și compuse (*Avenul cu Dantelă*-BH, *Peștera de la Despicătură*-CS, *Peștera lui Duțu*-AR, *Peștera cu Fereastră*-AB, CS, *Avenul din Grind*-AG, *Avenul din Lăziiu*-HG etc.) până la structuri perifrastice ample (*Peștera cu Aburi din Cheile Văii Vâlcea*-AB, *Peștera cu Aluviuni din Valea Galbenii*-BH, *Peștera de la Colțul Pietrei Șoimului*-BH, *Peștera Corobana Mică de la Nord de Poarta lui Ionel*-AB etc.). Astfel, de la hiperonimul *peșteră* ia naștere un complex de hiponime, prin atașarea unor substantive proprii (antroponime și toponime) și comune (entopice sau elemente aparținând lexicului altor domenii), cu sau fără prepoziții, adjective și numerale, care expun la modul concret contextul motivațional care a generat apariția denumirilor. În câteva cazuri, apelativele care alcătuiesc denumirea fac parte, ambele, din terminologia științifică: *Peștera Lapiezurilor*¹⁰ (Munții Bihorului, BH), *Peștera cu Mofeta*¹¹ (Masivul Puciosu, HG), *Peștera cu Canion* (BH), *Peștera Diaclazei*¹² (AB, BH), sau îmbină sistemul științific cu cel popular: *Peștera Diaclazei de lângă Pârâul Colibii* (BH), *Avenul Diaclazei de la Obârșia Văii Izbuclui* (CJ), *Peștera Diaclazei din Valea Plaiului* (BH).

Concluzii. Denumirile peșterilor se încadrează, în general, în tiparul denominației populare atât în ceea ce privește alegerea surselor – numirea se face în acord cu perceperea trăsăturilor obiectului ori cu încadrarea lui în peisajul local, fixând o serie de experiențe, trăiri și observații ale denominatorilor în legătură cu acesta –, cât și alcătuirea lor internă (simplă,

¹⁰*Lapiez* – „formă de relief rezultată prin corozivitatea rocilor solubile de către apele de șiroare”.

¹¹*Mofetă* – „produs gazos, folosit în terapia bolilor pulmonare, reumatice și ale circulației sângelui, conținând în principal dioxid de carbon, degajat în fazele finale ale activității vulcanice”.

¹²*Diaclază* – „crăpătură formată de-a lungul unui depozit de roci prin presiune sau prin răcire”.

compusă, analitică). Ele prezintă însă și particularități denominative: frecvența utilizare a numeralului și sporadică a unor litere ca mijloc de diferențiere a numelor peșterilor aflate în imediată vecinătate.

BIBLIOGRAPHY

1. Bolocan, Gheorghe, Silvestru-Șodolescu, Elena, Burci, Iustina, Toma, Ion, *Dicționarul entopic al limbii române*, Craiova, Editura Universitaria, vol I (A-M), 2009; vol. II (N-Z), 2010.
2. Burci, Iustina, *Structuri toponimice cu numerale*, în *Analele Universității din Craiova. Seria Științe Filologice. Lingvistică*, Anul XXXV, nr. 1-2, 2013.
3. *Dicționarul toponimic al României. Oltenia* (DTRO), coord. prof. univ. dr. Gh. Bolocan, vol. 5 (O-R), Craiova, Editura Universitaria, 2004.
4. *Dicționarul toponimic al României. Muntenia* (DTRM), coord. prof. univ. dr. Nicolae Saramandu, vol. 5 (N-P), București, Editura Academiei Române, 2013.
5. Iordan, Iordan, *Toponimia românească*, București, Editura Academiei Române, 1963.
6. *Micul dicționar academic* (MDA), București, Editura Univers Enciclopedic, 2002.
7. Toma, Ion, *101 nume de locuri*, București, Editura Humanitas, 2015.

SURSE ON-LINE

<https://dexonline.ro/>

https://ro.wikipedia.org/wiki/Listă_de_peșteri_din_România

<https://ro.wikipedia.org/wiki/Pe%C8%99ter%C4%83>